

України. – 2006. – № 3. – С. 7-12.; Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг. редакцією Куйбіди Р. О., Шишкіна В. І. – К.: Старий світ, 2006. – 576 с. 11. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: "Укр. енцикл.", 1998. – Т. 1: А-Г. – 672 с.: іл. 12. Офіційний вісник України / Збірник нормативно-правових актів. – 2008. – № 27, С. 20. 13. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: "Укр. енцикл.", 1999. – Т. 2: Д-Й. – 744 с.: іл. 14. Šarčević S., Bajčić M. Zur Notwendigkeit der Erarbeitung einer einheitlichen kroatischen Terminologie für EU- Rechtsbegriffe // Zb. Prav. Fak. Sveuč. Rij., 2009. – p. 810 – 826; Šarčević Susan (2000). Legal translation and translation theory: a receiver-oriented approach [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tradulex.org/Actes2000/sarcevic.pdf>. Retrieved 2010-07-14; Seminario di aggiornamento professionale per interpreti di conferenza AIC delle istituzioni europee. Facolta di Giurisprudenza, Libera Università Internazionale degli Studi Sociali – LUISS. – Roma. – 11 gennaio, 2001.; Übersetzen von Rechtstexten – Fachkommunikation im Spannungsfeld zwischen Rechtsordnung und Sprache. Peter Sandrini (Hrsg.). – Tübingen: Narr, 1999. – 236 S.; Weisflog Walter E. Rechtsvergleichung und juristische Übersetzung : Eine interdisziplinäre Studie. – Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1996. – 136 S. 15. Апт Л. Ф. Правове дефініції в законодавстві / Проблеми юридическої техніки: Сборник статей / Под ред. доктора юридических наук, профессора, академика РАЕН и ПАНИ, заслуженного деятеля науки РФ В. М. Баранова. – Нижний Новгород, 2000; Губаева Т. В., Шакирова Д. И. Принципы определенности правовой нормы и лингвистическая экспертиза законопроектов // Юрислингвистика-3: Проблемы юрислингвистической экспертизы: Межвуз. сб. науч. тр. / Под ред. Н. Д. Голева. – Барнаул, 2002; Палашевская И. В. Концепт "закон" в английской и русской лингвокультурах: Автореф. дисс. канд. филол. наук. – Волгоград, 2001. 16. Зайцев Ю. Юридико-технічна неунормованість законодавства як джерело порушення прав

людини // Права людини в Україні: стан справ, проблеми, перспективи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Права людини в Україні" (м. Київ, 4-5 вересня 2002 р.). – К.: Видавничий дім "КМ Академія", 2003; Карабан В. І., Рудь І. А. До теорії англо-українського юридичного перекладу / В. І. Карабан, І. А. Рудь // Мови та культури у новій Європі: контакти і самобутність. Збірник наукових праць. – Київ, Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – С. 369-374; Коцюба Р. Принципи юридичної автентичності і архітектоники в законотворенні України / Руслана Коцюба // Віче – 2009, № 12. – С. 9-12; Ляшук Ф. М. Семантична структура лексики на позначення понять права української та англійської мов: Монографія. / Анна Миколаївна Ляшук. – Кіровоград: "КОД", 2008. – 224 с.; Соїко І. В. Актуальні проблеми правничої лінгвістики в наукових дослідженнях у Німеччині / Іван Васильович Соїко // Мовні та концептуальні картини світу: Збірник наукових праць. Вип. 16. кн. 2 – Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – С. 222-225; Шаблій О. А. Німецько-український юридичний переклад: методологія, проблеми, перспективи: [монографія] / О. А. Шаблій. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – 320 с.; Grynenko, Anastasija. Die Terminologie des Gerichtswesens der Ukraine und Deutschlands: Eine übersetzungswissenschaftliche Analyse juristischer Fachbegriffe im Deutschen, Ukrainischen und Russischen. Mit einem Vorwort von Ulrich Hartmann. – Stuttgart: ibidem-Verlag, 2007. – 200 с. 17. Хворостянкіна А. Дефініції в законодавчих текстах: питання теорії // Право України. – 2005. – № 11. – С. 28-32. 18. Ципеліус Р. Юридична методологія. Переклад, адаптація, переклади з права України і список термінів – Роман Корнута. – К.: Видавництво "Реферат", 2004. – 176 с. 19. Zippelius Reinhold. Das Wesen des Rechts, 5. Aufl., 1997. 20. Kaulbach Friedrich August. Experiment, Perspektive und Urteilskraft bei der Rechtserkenntnis // ARSP, 1989.

Надійшла до редколегії 18.01.13

УДК 342.951.713

В. Комзюк, канд. юрид. наук, доц.

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МИТНИХ ОРГАНІВ

В статті з урахуванням положень чинного законодавства проаналізовано структуру адміністративно-правового статусу митних органів, наведено авторське визначення досліджуваного поняття.

Ключові слова: митні органи, правовий статус, структура, законодавство.

В статті з урахуванням положень діючого законодавства проаналізована структура адміністративно-правового статусу таможених органів, дано авторське визначення досліджуваного поняття.

Ключевые слова: таможенные органы, правовой статус, структура, законодательство.

In this article, subject to applicable law analyzed the structure of administrative and legal status of the customs authorities, are copyright concept definition study.

Key words: custom organs, custom establishments, system, legal adjusting, legislation.

Сучасний економічний розвиток України передбачає подальше розширення торгівельних зв'язків з європейськими країнами, а від так вагомого значення набуває митна справа, зокрема удосконалення норм митного законодавства. Реалізація митними органами своїх безпосередніх функцій передбачає здійснення ними адміністративних видів діяльності, що за обсягом та багатоманітністю здійснюваних завдань посідає одне з найважливіших місць у належному функціонуванні митних органів. Немає сумніву, що адміністративна діяльність у широкому розумінні – це різновид державно-владної діяльності органів виконавчої влади, яка охоплює велике коло соціальних взаємовідносин як усередині самої системи митних органів, так і під час їх взаємодії із іншими державними структурами.

Сучасна державна митна політика, що закріплюється в нормативних актах, не повною мірою відповідає міжнародним та європейським торгівельним вимогам, отже не може сприяти формуванню ефективної конструкції української національної економіки, не визначає подальших напрямків удосконалення національної системи митних органів. Новий Митний кодекс України від 2012 року є спробою законодавців вирішити існуючі проблеми в досліджуваній сфері, однак на сьогодні не достатньо розробленою залишається наукова модель виконання митними органами державної політики.

Питання адміністративно-правового статусу митних органів перебували в полі зору науковців у галузі теорії державного управління та адміністративного права, серед яких слід відзначити М.Г. Александрова, С.С. Алексєєва, Г.В. Атаманчука, В.Г. Афанасьєва,

Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.М. Горшенєва, В.М. Карташова, В.К. Колпакова, О.П. Корєнєва, Б.М. Лазарева, В.І. Олефіра, Л.Л. Попова та інших. Але й сьогодні серед науковців не існує єдиної точки зору, наприклад, щодо галузевості належності митного права. Так, Д.М. Бахрах вважає, що митне право є інститутом адміністративного права [1, с. 13], інші вчені визнають його самостійною галуззю права [2, с. 11], проте переважна більшість зараховує його до комплексних галузей [3, с. 146].

Метою статті є удосконалення визначення поняття та структури адміністративно-правового статусу митних органів. Для досягнення поставленої мети в статті ставляться такі основні завдання: з'ясувати структуру адміністративно-правового статусу митних органів; навести авторське визначення поняття "адміністративно-правовий статус митних органів".

Необхідно також зазначити, що навіть сам термін "правовий статус" – поняття багатоскладове, яке включає ряд елементів, рис, ознак, без сукупності яких неможливо уявити собі його сутність. Воно значною мірою характеризує правову природу, властивості і якості органу, інституту, ланки підрозділу, а в певному значенні й системи, наприклад, митних органів.

Сучасні дослідники вводять в науковий обіг поняття фінансово-правового статусу митних органів, зміст якого розкривається в декількох значимих аспектах: по-перше, в процедурі стягнення митних платежів з учасників експортно-імпорتنих операцій; по-друге, у функціонуванні механізму бюджетного планування фінансування самих митних органів [4, с. 73]. У такому розумінні фінансово-правовий статус має переважно процеду-

рний характер. Фінансово-правовий статус митних органів, за визначенням О.Ю. Бакаєвої, є компетенцією митних органів в процесі фінансової діяльності, формами і методами, за допомогою яких вона реалізується, а також системою гарантій їх фінансової діяльності [5, с. 35]. Підтримуючи вищезазначене твердження, зауважимо, що адміністративно-правовий статус митних органів набагато ширше за своїм змістом поняття, а отже до нього входить і такий термін, як фінансово-правовий статус.

Досліджуючи питання адміністративно-правового статусу митних органів, Д.В. Приймаченко дійшов до висновку, що митні органи посідають особливе місце в системі органів виконавчої влади, що визначається метою їх створення, функціонування та характером виконуваних завдань і функцій. Саме це й обумовлює специфіку їх виконавчо-розпорядчої діяльності, аналогів якої в державі немає. Вчений доречно вважає, що митні органи здійснюють діяльність, яка за змістом виходить за межі митної справи, а тому їй повинна пов'язуватись із ширшим поняттям, яким буде поняття митної політики [6, с. 7].

Зазначимо, що наразі адміністративно-правовий статус митних органів знаходить свій прояв через взаємовідносини у системі митних органів, які ґрунтуються на принципі поєднання централізації і децентралізації – кожен нижчестоящий митний орган підпорядкований вищестоящому. Крім того, структура кожного митного органу характерна в цілому для органу виконавчої влади. Сукупність митних органів, установ і організацій – це складний і розгалужений механізм, що забезпечує вирішення багатобразних, часом різнорідних, а в кінцевому випадку об'єднаних функціональною спільністю, єдиних і цілісних завдань.

Запровадження в життя норми Указу Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 09.12.2010 року дозволило скоротити адміністративно-управлінський апарат митних органів, а також посилили централізацію управління, кінцева мета якого буде полягати у суттєвому підвищенні ефективності діяльності українських митних органів [7]. За для досягнення вищезазначених змін, керівництво митних органів при вирішенні питання про створення чи ліквідацію будь-якого митного органу повинно приділяти увагу, перш за все, економічним показникам від їх діяльності, прогнозам розвитку економічних показників регіону, а також новим тенденціям на міжнародних та європейських торговельних ринках.

Митні органи здійснюють діяльність, яка має управлінський, організуючий, виконавчий, контрольний, розпорядчий та правоохоронний характер. Ця універсальна та водночас специфічна діяльність здійснюється у чітко визначеній сфері – сфері митно-правового регулювання суспільних відносин. Митні органи наділені різноманітними управлінськими та організаційними функціями, що сприяють вирішенню поставлених перед ними завдань та досягненню певних цілей у цій сфері.

Митні органи як частина державного апарату наділені комплексом державно-владних повноважень, що реалізуються в спеціальних правових формах, специфіка яких полягає у тому, що вони регламентуються нормами декількох галузей права: адміністративного, фінансового, податкового та митного. За своїм місцем реалізація цих повноважень передбачає здійснення митними органами організаційної, управлінської діяльності, яка відбувається, в основному, в правових формах: правотворчій та правозастосовній, а також у власних організаційних, наприклад, проведених митними органами консультаційних зацікавлених осіб з питань переміщення через митний кордон окремих груп товарів.

Компетенція митних органів є складовою адміністративно-правового статусу, що визначає їх місце та роль у системі митних органів і може бути визначена як

сукупність нормативно визначених цілей та завдань, а також необхідних для їх виконання державно-владних повноважень (прав та обов'язків) [6, с. 8]. Держава надає митним органам певний обсяг повноважень для реалізації покладених на них функцій та вирішення поставлених завдань.

На сьогодні правову основу для реалізації адміністративно-правового статусу українських митних органів становлять Митний кодекс України (далі – МК України), закони та інші нормативно-правові акти. Так, ст. 543 МК України закріплює, що митними органами є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спеціалізовані митні органи, митниці та митні пости [8]. Схема адміністративно-правової організації та взаємодії центральних органів виконавчої влади затверджена Указом Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 09.12.2010 року № 1085/2010, який також відносив митні органи – Державну митну службу України до центральних органів виконавчої влади. Проте Указом Президента України від 24.12.2012 № 726 "Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади", який вніс зміни до Указу Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" було реорганізовано Державну митну службу України та Державну податкову службу України і утворено Міністерство доходів і зборів України, на яке сьогодні покладено функції цих двох реорганізованих органів. Цим же указом було виключено Державну митну службу України з числа центральних органів державної влади. Водночас, до повної реалізації положень цього Указу, протягом періоду реорганізації Державна митна служба фактично продовжує існувати як окремий орган, працюючи у режимі, що був характерним до внесених змін.

Враховуючи зазначені зміни, можна зазначити, що територіальна будова системи митних органів буде дворівнева. До першого рівня буде належати Міністерство доходів і зборів України, яке буде діяти на всій території України і у складі якого буде утворено спеціальний орган, на якого покладатиметься організація здійснення митної справи. До другого – усі інші митні органи, що функціонують на території відповідного регіону. Тим самим взаємовідносини у системі митних органів засновуються на принципі поєднання централізації і децентралізації.

До повної реорганізації митних органів та внесення подальших відповідних змін до чинного законодавства України, їх правовий та адміністративно-правовий статус уособлює колишня Держмитслужба України, її завдання, повноваження, структура визначається МК України, Положенням про Державну митну службу України, затвердженим Указом Президента України від 12.05.2011 року № 582/2011 [9] та іншими нормативними актами. Правовий статус Державної митної служби України об'єктивно відображає потреби держави і суспільства у забезпеченні здійснення митної справи. Відтак можна прогнозувати, що цей статус отримає підрозділ Міністерства доходів і зборів України, який біде здійснювати керівництво митною справою. До вирішення питання про формування структури Міністерства доходів і зборів України будемо вести мову про правовий статус Держмитслужби.

Отже, Держмитслужба, здійснюючи безпосереднє керівництво митною справою в Україні, захищає економічні інтереси України, сприяє розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, забезпечує додержання законодавства про митну справу, здійснює заходи щодо запобігання контрабанді та порушенням митних правил, веде разом з іншими уповноваженими органами виконавчої влади Українську класифікацію товарів зовніш-

ноекономічної діяльності, здійснює верифікацію (встановлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України, співпрацює відповідно до міжнародних договорів і законодавства України з митними та іншими органами іноземних держав, міжнародними організаціями в митній сфері, керує діяльністю органів митної служби, створює, реорганізує та ліквідує в установленому порядку регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні управління й організації, установи та навчальні заклади, реалізує в межах своєї компетенції державну кадрову політику.

Митні органи під час виконання покладених на них завдань взаємодіють з центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, а також з відповідними органами іноземних держав.

Складовою системи митних органів є регіональні митниці. Регіональна митниця на території закріпленого за нею регіону в межах своєї компетенції здійснює митну справу та забезпечує комплексний контроль за дотриманням законодавства України з питань митної справи, керівництво й координацію діяльності підпорядкованих їй митниць та спеціалізованих митних установ і організацій. Регіональна митниця є юридичною особою та здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України й положення, яке затверджується наказом Держмитслужби. Кордони діяльності регіональних митних органів можуть як збігатися, так і не збігатися з кордонами адміністративно-територіальних одиниць.

Наступною ланкою митної системи є митниці – митний орган, який безпосередньо забезпечує виконання законодавства України з питань митної справи, справляння податків і зборів та виконання інших завдань, покладених на митні органи України. На цей час митниця є юридичною особою та здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України й положення, яке затверджується наказом Держмитслужби. Створює, реорганізує, ліквідує митниці, визначає межі території дії на цей час Держмитслужба України.

Безпосередньо здійснюють митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів, які переміщують через митний кордон України, митні пости. Митні пости створюють у міру необхідності в населених пунктах, на залізничних станціях, у аеропортах, морських і річкових портах та інших об'єктах, розташованих у зоні діяльності регіональної митниці чи митниці. Митний пост є структурним підрозділом регіональної митниці, митниці. Спеціальним підрозділом митних органів, який здійснює боротьбу з порушенням митних правил, охороняє територію, будівлі, споруди та приміщення митних органів, охороняє й супроводжує товари та транспортні засоби, забезпечує охорону зон митного контролю, є митна варта [10, с. 312].

Адміністративно-правовий статус митних органів знаходить свій прояв через митну справу, що є комплексною і різноманітною діяльністю держави, що виявляється у функціонуванні її органів, які безперервно, послідовно, владно і в рамках законодавства впливають на зовнішньополітичну і зовнішньоекономічну діяльність з метою її регулювання відповідно до державних інтересів (ст. 7) [8].

За допомогою адміністративно-правових засобів, визначених законодавством, митні органи забезпечують порядок переміщення через митний кордон України товарів, предметів і транспортних засобів, здійснюють митне регулювання, пов'язане із встановленням та справлянням податків і зборів, процедурами митного контролю та оформлення, боротьбу з порушенням митних правил, що становить основні напрями їх діяльності, крім того, вони виконують інші дії, спрямовані на реалізацію митної політики, наприклад боротьбу з конт-

рабандою чи здійснення верифікації сертифікатів походження товарів [11, с. 14].

Нормативно-правові акти, на підставі яких здійснюється діяльність митних органів, а також посадових осіб цих органів, не тільки врегульовують адміністративні правовідносини але й охоплюють, зокрема, питання забезпечення порядку переміщення через митний кордон товарів, предметів і транспортних засобів.

Взагалі, адміністративну діяльність митних органів необхідно розглядати з декількох позицій, адже діяльність цих органів тісно пов'язана з правотворчою діяльністю, а також індивідуально-розпорядчою, що за своєю природою спрямовані на всебічне регулювання соціальних відносин у митній сфері згідно з нормами чинного законодавства. Також однією з характерних рис адміністративної діяльності митних органів є спрямованість на запобігання здійснення порушень установлених митними органами правил, виявлення таких порушень та їх припинення, а також забезпечення економічної безпеки держави. Зокрема, остання риса є центральною, оскільки мета створення системи митних органів полягає у забезпеченні захисту економічних інтересів України, тим самим створення необхідних умов для розвитку її економіки. Отже, існування декількох напрямків адміністративної діяльності митних органів розширює їх адміністративно-правовий статус.

Важливого значення набуває проблема удосконалення діяльності суб'єктів митно-адміністративної юрисдикції, а саме органів і осіб відповідних посадових категорій, уповноважених здійснювати адміністративну юрисдикцію, в тому числі і митної служби. Зазначену задачу неможливо розв'язати без сумлінного розгляду теоретичних і практичних проблем, що торкаються дефініції статусу суб'єкта митно-адміністративної юрисдикції. Розроблення концепції адміністративно-правового статусу митних органів, розкриття усіх його елементів, а також проблем його реалізації нададуть можливість науково довести конкретні напрями удосконалення сучасної нормативно-правової бази в інтересах забезпечення законності і правопорядку митних органів.

Таким чином, з урахуванням зазначених ознак адміністративної діяльності системи митних органів та певних особливостей митно-правового регулювання суспільних відносин можна визначити поняття адміністративно-правового статусу митних органів як комплексу адміністративних прав і обов'язків наданих митним органам для виконання ними діяльності пов'язаної з практичним здійсненням заходів, які спрямовані на виконання митної політики держави, та організацією й функціонуванням всієї системи митних органів. Основним спільним рисами для адміністративно-правового статусу митних органів, є безпосереднє здійснення ними митної справи. До структурних елементів зазначеного статусу митних органів можна віднести структурно-організаційний, а також комплекс адміністративних відносин, які виникають під час реалізації митними органами прав та обов'язків.

Список використаної літератури. 1. Бахрах Д.Н. Таможенное право как институт административного права / Д.Н. Бахрах // Государство и право. – 1995. – № 3. – С. 13-21. 2. Таможенное право: [учебник для вузов] / [М.М. Рассолов, Н.Д. Эриашвили, В.Н. Галузо и др.]; под ред. М.М. Рассолова, Н.Д. Эриашвили. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 384 с. 3. Таможенное право: [учебник для вузов] / [Б.Н. Габричидзе, А.Г. Чернявский]; под общ. ред. Б.Н. Габричидзе. – М.: Изд.-торг. корпорация "Дашков и К", 2004. – 821 с. 4. Заседателев Д.В. Финансово-правовой статус таможенных органов Российской Федерации: дис. ...канд. юрид. наук. / Д.В. Заседателев. – М., 2002. – 171 с. 5. Бакаева О.Ю. Таможенные фискальные доходы: правовое регулирование / О.Ю. Бакаева. – М., 2005. – 107 с. 6. Приймаченко Д.В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук: спеціальність: 12.00.07 – "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / Д.В. Приймаченко. – Ірпінь, 2007. – 40 с. 7. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від

09.12.2010 р. № 1085/2010 // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 234. 8. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175. 9. Про Державну митну службу України: Указ Президента України від 12.05.2011 р. № 582/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 37. – Ст. 1514. 10. Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 544 с. 11. Адміністративна діяльність: навч. посібн. / за заг. ред. О.І. Остапенка. – Львів: ЛІВС, 2002. – 252 с.

Надійшла до редколегії 21.01.13

УДК 342.951:351.74

О. Соколенко, канд. юрид. наук, доц.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Виконано аналіз зарубіжного досвіду захисту прав громадян у діяльності поліції, встановлено позитивні і негативні риси адміністративно-правового регулювання та практики правозахисної діяльності поліції, а також визначено можливості та пріоритетні напрямки використання такого досвіду в Україні.

Ключові слова: зарубіжний досвід, захист прав громадян, поліція.

Выполнен анализ зарубежного опыта защиты прав граждан в деятельности полиции, установлены положительные и отрицательные черты административно-правового регулирования и практики правозащитной деятельности полиции, а также определены возможности и приоритетные направления использования такого опыта в Украине.

Ключевые слова: зарубежный опыт, защита прав граждан, полиция.

The analysis of foreign experience of protection human rights in the activities of police is made; also it was established the positive and negative aspects of administrative-legal regulation and practice of its law enforcement activities, as well as determined opportunities and priorities of application such experience in Ukraine.

Keywords: foreign experience, protection human rights, police.

Організація і практика правозахисної діяльності правоохоронних органів у кожній державі має власну специфіку, що визначається особливостями державного устрою, станом суспільних відносин, іншими політичними, правовими, економічними, соціальними і моральними чинниками. Вивчення досвіду організації захисту прав громадян у поліцейській діяльності у зарубіжних країнах дозволяє об'єктивно оцінити і спрогнозувати поточні та віддалені тенденції розвитку національної моделі правозахисної діяльності поліції, своєчасно виявити її недоліки та скорегувати адміністративно-правове регулювання і практику, використати позитивні й вже апробовані аспекти зарубіжного досвіду захисту прав громадян у поліцейській діяльності. З огляду на це й вбачається актуальними особливості зарубіжного досвіду захисту прав громадян у поліцейській діяльності.

Зазначимо, що окремі питання правозахисної діяльності правоохоронних органів іноземних держав висвітлювалися у роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених як Д.П. Калянов, Г.А. Мамедов, О.М. Музичук, І.Н. Павлов, А.В. Самотуга, В.О. Січкара та інші. У той же час, вказані наукові дослідження за своєю суттю є вузько направлені і підіймають проблематику захисту прав громадян у діяльності правоохоронних органів зарубіжних країн лише побічно, в контексті вивчення правового статусу конкретних правоохоронних органів або ж певних сегментів організації їх діяльності. Саме тому метою нашої роботи є аналіз зарубіжного досвіду захисту прав громадян у діяльності поліції, встановлення позитивних і негативних рис адміністративно-правового регулювання та практики її правозахисної діяльності, а також визначення можливостей і пріоритетних напрямків використання такого досвіду в Україні.

Передусім, відмітимо, що основним правоохоронним органом, що здійснює захист прав громадян, як в Україні, так й інших країнах першочергово виступає поліція (міліція), що порівняно з рештою правоохоронних органів має найбільш широкий спектр повноважень у сфері захисту прав громадян і організаційно розвинений апарат для їх практичного втілення. Також, як за В.О. Січкара [1, с.11], значна роль поліції обумовлюється, насамперед, соціально-політичною важливістю її функцій щодо забезпечення правопорядку, які виконуються за допомогою примусових засобів.

Маємо одразу зауважити, що адміністративно-правові засади організації діяльності поліції (міліції) в Україні за своєю сутністю та змістом багато у чому подібні до положень відповідного адміністративного законодавства у переважній більшості пострадянських дер-

жав, у тому числі й у Російській Федерації. Так, концептуальна тотожність адміністративно-правового забезпечення простежується у визначенні призначення та основних завдань поліції (ст.ст.1, 2 Закону України "Про міліцію" [2] і ст.ст.1, 2 Федерального закону РФ "Про поліцію" [3]), засад дотримання прав громадян у її діяльності (ст.5 Закону України і ст.5 Федерального закону РФ), обов'язках і правах поліції (ст.ст.10, 11 Закону України і ст.12, 13 Федерального закону РФ) тощо. Відповідно до цього, в якості спільних напрямків правозахисної діяльності поліції Росії та міліції України слід назвати захист особи від протиправних посягань, попередження і припинення правопорушень, виявлення і розкриття злочинів, забезпечення громадського порядку і безпеки дорожнього руху. До речі, в цілому те ж саме стосується й напрямків правозахисної діяльності органів внутрішніх справ Республіки Білорусь (ч.1 ст.2 Закону "Про органи внутрішніх справ Республіки Білорусь" [4]), поліції Республіки Молдова (ч.1 ст.2 Закону Республіки Молдова "Про поліцію" [5]), органів внутрішніх справ Туркменістану (ч.1 ст.3 Закону "Про органи внутрішніх справ Туркменістану" [6]) тощо. Аналогічні закономірності організації правозахисної діяльності органів внутрішніх справ В.О. Заросило [7, с. 7] зауважує й у діяльності поліції Великобританії, США, Канади та Франції, близько 30 % якої становить робота з попередження злочинів та інших правопорушень.

Крім цього, п.8, 9, 11 ч.1 ст.2 Федерального закону Російської Федерації "Про поліцію" [3] на поліцію також покладаються контроль за додержанням законодавства у сфері обігу зброї та приватної детективної і охоронної діяльності й державний захист учасників кримінального судочинства, посадових осіб правоохоронних органів й інших осіб. Зазначимо, що здійснення поліцією вказаних контрольних повноважень прямо пов'язане із захистом прав громадян, у тому числі попередженням використання зброї у протиправних цілях і неправомірним обмеженням прав і свобод, порушенням законних інтересів громадян при застосуванні суб'єктами охоронної діяльності заходів фізичного впливу, інших спеціальних засобів, службових собак.

Відмітимо, що в Україні адміністративне законодавство у сфері обігу зброї та приватної детективної діяльності не є остаточно сформованим, що не дозволяє повною мірою використовувати потенціал органів внутрішніх справ для охорони й захисту прав громадян у цих сферах суспільних відносин. При цьому, на сьогодні контрольна діяльність МВС України за дотриманням дозвільної системи має суто підзаконне й відомче пра-

